

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

08/30

Groningen De Wijert-Noord

Een wederopbouwgebied
van nationaal belang

“Bij de uitbreidingen in het zuiden heeft men doelbewust gestreefd naar woonwijken die hun eigen voorzieningen hebben in scholen, winkels en dergelijke.”

Uit: *Groningen groeit aan alle kanten*,
Nieuwsblad van het Noorden (17-05-1961)

Foto Collectie RHC Groninger Archieven

“Je hebt hier alles bij de hand: leuke winkelcentra, multifunctioneel centrum De Wijert, een park en scholen. Je hoeft er de stad niet voor in.”

Uit: boekje met bewonersverhalen
Gelukkig in de buurt De Wijert (2014)

Foto Mark Slikker

Wederopbouwperiode

Wie de kaart van Nederland van eind jaren dertig vergelijkt met die van eind jaren zestig ziet grote veranderingen. Het aanzicht en de inrichting van steden, dorpen en landelijke gebieden zijn ingrijpend veranderd. De Tweede Wereldoorlog richtte zware verwoestingen aan. De gebouwen en infrastructuur in honderden dorpen en steden lagen in puin of raakten zwaar beschadigd. Al tijdens de oorlog begon een centraal geleide rijksdienst met het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw. Dit was niet de enige ruimtelijke opgave waar de overheid voor stond tijdens de wederopbouwperiode. Voor de oorlog leefden al andere grote wensen die nog niet vervuld waren zoals de uitbreiding en vernieuwing van steden en de modernisering van het platteland.

De wederopbouw was ook een periode van optimisme en modernisering. Nieuwe materialen en verkavelingspatronen deden hun intrede, evenals een nieuwe wijkopbouw met veel groen. Het motto van de stad werd licht, lucht en ruimte. Daarnaast kwamen er steeds meer auto's waar rekening mee gehouden moest worden in de plannen.

Selectie van 30 wederopbouwgebieden

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd. De gebieden worden beschouwd als toonbeelden van de wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (de herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (de planmatige, stedelijke uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

De rol van het Rijk en de gemeenten

De selectie als één van de 30 wederopbouwgebieden zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Het Rijk heeft ervoor gekozen deze gebieden niet als rijksbeschermd gezichten aan te wijzen. De uitdaging voor de gemeente en haar bewoners is om een manier te vinden waarop nieuwe ontwikkelingen en behoud van het karakter van de wijk samen kunnen gaan.

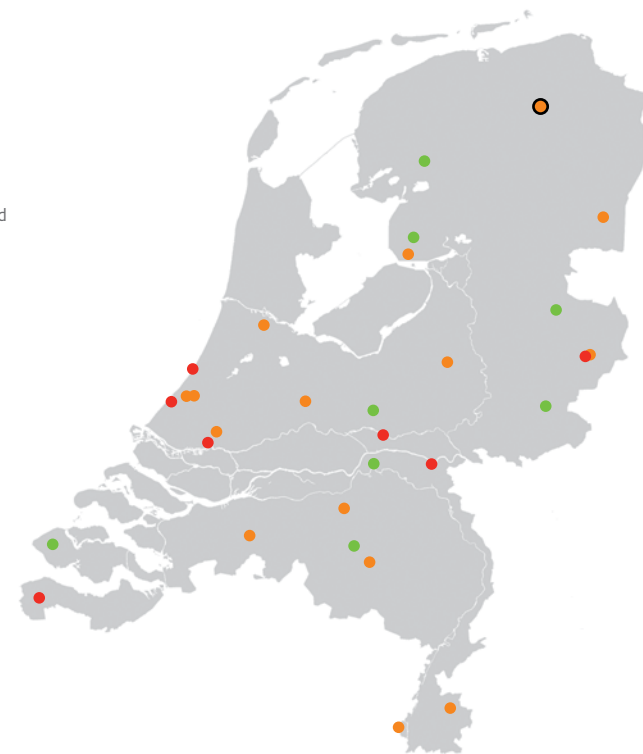
Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota Visie erfgoed en ruimte. Kiezen voor karakter (VER). Deze nota beschrijft hoe het Rijk een rol ziet voor het cultureel erfgoed in de ruimtelijke ordening. Ook wordt geschetst op welke manier publieke en private partijen rondom cultureel erfgoed en ruimtelijke ordening zouden moeten samenwerken. Het Rijk wil stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven. Om dat te bereiken wil het Rijk (bestuurlijke) afspraken maken met de betrokken gemeenten.

Naoorlogse woonwijken

De bouw van deze uitbreidingswijken kwam na de oorlog op gang om het tekort aan woningen op te vangen. Kenmerkend is dat het vaak gaat om grootschalige uitbreidingen met seriematige of herhaalde bouwblokken: veel rijtjeswoningen en gestapelde meergezinswoningen. De wijken zijn ruim opgezet en hebben een groen karakter. Ze kennen vaak eigen voorzieningen op loopafstand bij elkaar: winkels, scholen, kerken en gezondheidszorg. Dit in tegenstelling tot veel vooroorlogse buurten met gesloten bouwblokken in smalle straten met een winkeltje op de hoek en weinig groen. De Wijert-Noord is een goed voorbeeld van een rationele wijk met een evenwichtige samenhang tussen bebouwing, openheid en groen.

30 wederopbouwgebieden

- Wederopbouwkeren
- Naoorlogse woonwijken
- Landelijke gebieden
- Groningen De Wijert-Noord

Wederopbouwkeren

01. Hengelo binnenstad
02. Katwijk aan Zee Boulevardzone
03. Den Haag Atlantikwallzone
Kijkduin-Zorgvliet
04. Rhenen binnenstad
05. Rotterdam oostelijke binnenstad
06. Nijmegen binnenstad
07. Oostburg

Naoorlogse woonwijken

08. Groningen De Wijert-Noord
09. Emmen Emmermeer, Angelslo
en Emmerhout

10. Nagele
11. Amsterdam Westelijke Tuinsteden
12. Hengelo Klein Driene I en II
13. Apeldoorn Kerschoten
14. Den Haag Mariahoeve
15. Leidschendam-Voorburg
De Heuvel Prinsenhof
16. Utrecht De Halve Maan
17. Rotterdam Ommoord
18. Den Bosch Plan Zuid/De Pettelaar
19. Breda De Heuvel
20. Eindhoven 't Hool
21. Heerlen Vrieheide
22. Maastricht De Pottenberg

Landelijke gebieden

23. Skarsterlân Haskerveenpolder
24. Noordoostpolder
25. Vriezenveen
26. Berkelland Beltrum I
27. De Groep en omgeving
28. Maas en Waal-West
29. Veere Walcheren
30. Bostel en Best De Scheeken

Atlas van de wederopbouw in Nederland

De atlas biedt een overzicht van de 30 geselecteerde wederopbouwgebieden en vertelt het verhaal van de ruimtelijke ordening in Nederland aan de hand van een aantal essays.

ISBN 978-94-6208-092-8

De Wijert-Noord is één van de dertig door het Rijk geselecteerde naoorlogse gebieden met een bijzondere cultuurhistorische betekenis. De gebieden tonen samen het tijdperk van de wederopbouw.

Voor meer informatie:

Op de website www.staatingroningen.nl/wijk/96/de-wijert.nl is informatie te vinden over architectuur en kunst in De Wijert-Noord. Bewonersplatform De Wijert deelt op www.wijert.nl informatie over de wijk.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

De RCE ondersteunt gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van plannen die het karakter van de wederopbouwgebieden voor de toekomst behouden. De RCE vindt het belangrijk dat specifieke kennis over de wederopbouwperiode ontwikkeld wordt en beschikbaar komt. Het kennisplatform wederopbouwgebieden vervult hierin een centrale rol.

Zie ook: www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/wederopbouw

Groningen

De Wijert-Noord

Ten zuiden van de stad verrees omstreeks 1960 De Wijert-Noord. De buurten rondom het waterrijke hart zijn opgebouwd uit eenheden van meerdere woningtypen en voorzieningen. De wijk kent een evenwichtige samenhang tussen bebouwing, openheid en groen.

De verstedelijking van dit gebied was al voorzien in het vooroorlogse uitbreidingsplan van de architect Hendrik Petrus Berlage. Uit dit plan stamt de structuur van doorgaande wegen en singels die zorgen voor een hechte verankering met de bestaande stad. Eind jaren vijftig ontwierp de stedenbouwkundige Henk Eysbroek de wijk zoals die uiteindelijk is gerealiseerd. Eysbroek had eerder Lotte Stam-Beese geassisteerd bij het ontwerp van de Rotterdamse wijk Pendrecht. De moderne stedenbouwkundige principes die hier aan ten grondslag lagen hebben Eysbroek sterk beïnvloed. In Groningen introduceerde hij de wijkgedachte: de wijk moest ter bevordering van het bewonersgemeenschapsgevoel als zelfstandige eenheid kunnen functioneren, met de nodige wijkvoorzieningen. In De Wijert-Noord kregen het winkelcentrum en twee kerken hun plek rond de centraal gelegen vijver. Oriëntatiepunt vormt de hoogbouw aan weerszijden van de slingerende waterpartij. Voorzieningen als scholen zijn gelegen aan de groene randen van de wijk.

Stempels

Rondom het wijkcentrum liggen de woonbuurten, van elkaar gescheiden door de Van Iddekingeweg en de Vondellaan. De buurten zijn opgebouwd uit wooneenheden van laag- en middelhoogbouw die zich herhalen. Deze repeterende compositie van bouwblokken worden ook wel stempels genoemd. Om snel te kunnen bouwen is veel gebruik gemaakt van het Groningse Rottinghuis-montagesysteem, ontwikkeld door architect Frans Klein. De overheid stimuleerde het gebruik van systeembouw vanuit het idee dat dit tijd en kosten bespaart.

Wijkvernieuwing

Na 1970 is de aangrenzende wijk De Wijert-Zuid gebouwd. Vanaf de jaren negentig werken woningcorporaties en de gemeente Groningen aan wijkvernieuwing van De Wijert-Noord. Zo is bijvoorbeeld het Hendrik de Vriesplantsoen opgeknapt en worden nieuwe woningtypen toegevoegd, ook in bestaande bebouwing. De wijk heeft zijn groene karakter behouden, al ligt op sommige plekken verwaarlozing op de loer. De gave structuur van de wijk is nog altijd goed zichtbaar.

- 1 Centrale vijver met Van Lennepflat, 1970
- 2 Opstandingskerk en Vondelflat, 1968
- 3 Hendrik de Vriesplantsoen met kunstwerk De Olifant van Wladimir de Vries (1964)
- 4 Laag- en middelhoogbouw aan de Staringstraat, ca. 1968
- 5 Duplexwoningen voor bejaarden en alleenstaanden langs de Brederostraat
- 6 Nieuwe grondgebonden woningen, ter plaatse van duplexwoningen, langs de P.C. Hooftlaan
- 7 Binnentuin met rozenperken
- 8 Ansichtkaart van openluchtzwembad 'De Papiermolen', ca. 1955
- 9 Maquette van een stempel, ca. 1960

Colofon

Tekst Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Grafisch ontwerp En-publique.nl / Kaarten Must / Foto cover Gemeentepolitie, collectie RHC Groninger Archieven

foto Peitsbureau D. van der Veen, collectie RHC Groninger Archieven

foto Fotobedrijf Pijla Boonstra, collectie RHC Groninger Archieven

foto Marco in 't Veld

foto Collectie RHC Groninger Archieven

foto Marijke van der Heide

foto Marijke Kijk in de Vegte

foto Marijke van der Heide

foto Collectie RHC Groninger Archieven

foto Archief Gemeente Groningen

